

Analiza podstawowych rynków rolnych – zbóż i mięsa

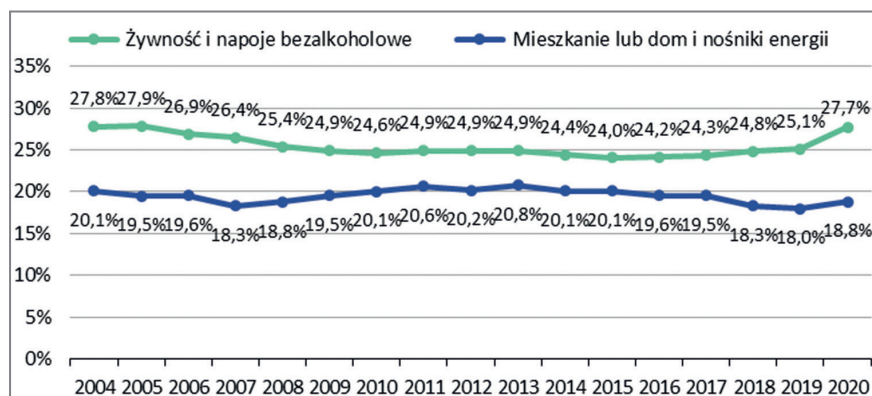
Daniel Roszak

d.roszak@podr.pl

Według danych Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa - FAO, indeks cen żywności na świecie w lutym wzrósł do 140,7 pkt., a w marcu do 159,3 pkt. i jest na poziomie najwyższym od czasu powstania indeksu w 1990 roku. Na wartość wskaźnika wpływają rekordowe wartości jego składowych podindeksów: olejów roślinnych, zbóż i mięsa, a także wzrost podindeksu produktów mlecznych.

- Ceny olejów roślinnych - indeks wyniósł w marcu średnio 248,6 pkt., tj. o 46,9 pkt. (23,2%) więcej niż w lutym i ustanowił tym samym nowy rekord.
- Ceny zbóż - marcowy indeks cen zbóż FAO był średnio na poziomie 170,1 punktów, wzrastając w stosunku do lutego 2022 roku o 24,9 pkt., tj. 17,1%. Jest to także najwyższa wartość indeksu od 1990 roku.
- Ceny mięsa - indeks dla mięsa wyniósł średnio 120,0 punktów. Wzrost o 5,5 punktu (4,8%) od lutego i również zapewnił osiągnięcie najwyższego poziomu w historii badań.
- Ceny produktów mlecznych - indeks cen produktów mlecznych FAO kształtował się w marcu średnio na poziomie 145,2 pkt.,

Wykres 1. Udział przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę na żywność i napoje bezalkoholowe oraz utrzymanie mieszkania lub domu i nośniki energii w całości wydatków gospodarstw domowych w latach 2004-2020

co oznacza wzrost o 3,7 punktu (2,6%), w porównaniu do lutego. W skali roku wzrost indeksu jest już jednak bardzo znaczący i wynosi 27,7 punktu (23,6%).

GUS obliczył, że inflacja w marcu 2022 roku wzrosła w Polsce o 10,9%. To najwyższy wynik od lipca 2000 roku, czyli od blisko 22 lat. NBP przewiduje się, że w III kwartale osiągniemy szczyt inflacji, która może wzrosnąć do 12,1%. Opublikowana projekcja NBP przewiduje, że później będzie następować stopniowe zmniejszanie poziomu inflacji, ale jeszcze średnia za 2023 rok ma wynieść 9%.

Z opracowania GUS „Sytuacja gospodarstw domowych w 2020 roku, w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych” wynika, że średnio w strukturze wydatków, wydatki na żywność wynoszą

w Polsce prawie 28%. Badania dotyczą roku 2020, więc ok. 3-procentowy wzrost wydatków na żywność, w stosunku do poprzednich lat, można przypisać kryzysowi związanemu z Covid. Skutki związane z agresją Rosji na Ukrainę nie są tu zatem jeszcze uwzględnione.

Przedstawione dane potwierdzają zatem odczucia konsumentów, że sytuacja jest zła. Do skutków epidemii Covid dochodzą skutki wojny w Ukrainie. Obecnie wpływ epidemii Covid zmniejsza się, ale czy ktoś odpowiedzialny może oświadczyć, że ostatecznie ona wygasa? Wojna w Ukrainie trwa i jej skutki mogą tylko narastać.

Z raportu „Badanie nastrojów konsumentów 2022”, przeprowadzonego przez Open Research wynika, że Polacy są pełni lęku i niepewności i takie uczucia towarzyszą aż

80% ankietowanych. Blisko co trzeci nie posiada i nie planuje oszczędności. 3/4 badanych uważa, że sytuacja w kraju pogorszy się w ciągu najbliższego roku. 30% Polaków planuje ograniczyć podstawowe wydatki (na dobra codziennego użytku), jak zakupy spożywcze, kosmetyki, chemia gospodarcza.

Jak w tym kontekście przedstawia się sytuacja na rynkach podstawowych produktów rolnych?

Zboża

Wywołana przez Rosję wojna w Ukrainie ma bardzo duże znaczenia dla globalnego bilansu zbóż. Może w związku z tym przyczynić się do pogorszenia bezpieczeństwa żywnościowego Europy. Ukraina miała wysoki udział w imporcie zewnętrznym UE, m.in. w 2020 roku odpowiadała za 55% dostaw kukurydzy spoza Unii, 12% pszenicy, 11% gryki oraz 8% jęczmienia. Udział Rosji w przywozie do UE, wymienionych wyżej zbóż, był niższy i nie przekraczał kilku procent. Rosja i Ukraina odpowiadają za ok. 30% światowego handlu pszenicą i jęczmieniem. Następstwa wojny najbardziej odczuwają regiony Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. W 2020 roku docierało tam ok. 85,8% eksportu rosyjskiego jęczmienia i 33,3% pszenicy, a z Ukrainy ok. 42% pszenicy i jęczmienia oraz 27,8% kukurydzy. Od dostaw zbóż z tych dwóch państw szczególnie mocno uzależnione są Egipt i Turcja. W 2020 roku Rosja i Ukraina odpowiadały za ok. 86% przywozu pszenicy do Egiptu. W przypadku Turcji dostawy z Rosji i Ukrainy wynosiły: ok. 75% pszenicy, 52% kukurydzy i 38% jęczmienia. Rosyjskie i ukraińskie dostawy zapewniały także 96% dostaw pszenicy do Libanu i 54% do Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Skala uzależnienia tych państw od dostaw zboża z Ukrainy i Rosji jest więc olbrzymia.

Z powodu działań wojennych wiosenne zasiewy zbóż na Ukrainie mogą być o połowę mniejsze. Wstępne szacunki mówią, że w ok. 28% ucierpiały także uprawy ozimin.

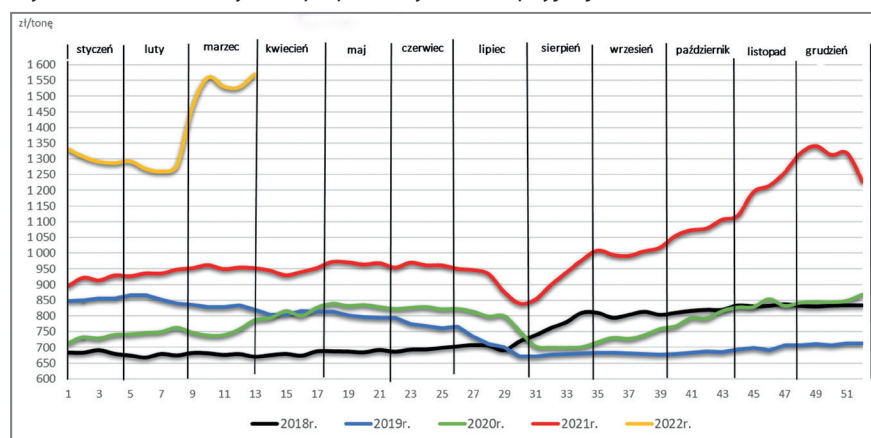
Opisana sytuacja bardzo istotnie wpływa na ceny zbóż zarówno

na rynku światowym, jak i w Polsce. Na wykresie 2 przedstawiono średnie ceny zakupu zbóż w kraju notowane w poszczególnych miesiącach od 2018 do początku kwietnia 2022 roku według badań Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej, prowadzonego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

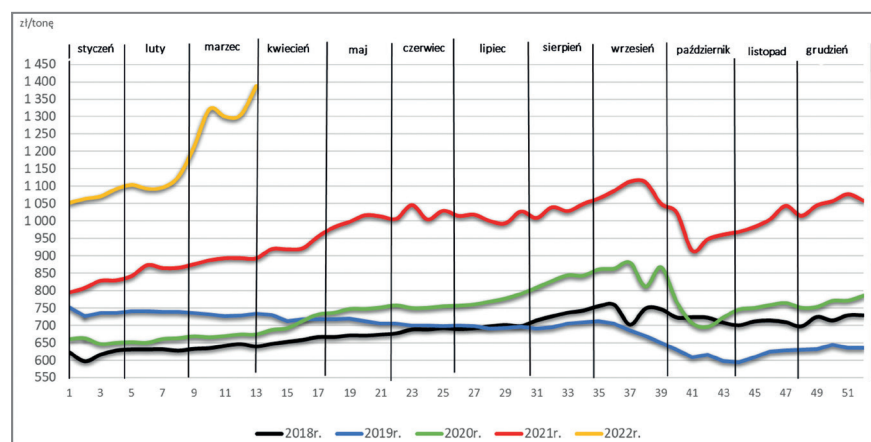
W przypadku pszenicy dynamiczny wzrost cen notuje się od września 2021 roku. Agresja Rosji na Ukrainę spowodowała, że po

krótkim okresie stabilizacji na wysokim poziomie cenowym – grudzień 2021 – luty 2022, nastąpił kolejny gwałtowny wzrost cen. Podobny mechanizm kształtowania się cen można zaobserwować w przypadku kukurydzy (wykres 3), a także innych gatunków zbóż. Aktualne raporty rynkowe publikowane przez MRiRW można pobrać ze strony <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rynek-zboz---notowania-za-okres-2803-03042022-r>.

Wykres 2. Średnie ceny zakupu pszenicy konsumpcyjnej (źródło: ZSRIR)

Wykres 3. Średnie ceny zakupu kukurydzy (źródło: ZSRIR)

Trwająca wojna utrzymuje bardzo wysokie ceny na zboża także na wiodących światowych giełdach. Po gwałtownejwyżce cen na początku wojny (np. cena na pszenicę notowaną na Giełdzie MATIF wzrosła z ok. 300 do 420 euro/tonę - wykres 4), notowania ustabilizowały się na bardzo wysokich poziomach np. 12 kwietnia 2022 roku notowania cen pszenicy z dostawą w maju wyniosły średnio ok. 399 euro/tonę, a z dostawą na wrzesień ok. 370 euro/tonę (tabela 1). Trudno jednak mówić o stabilizacji na rynku zbóż, ponieważ każda pojawiająca się informacja pozytywna, jak i negatywna może wpływać gwałtownie na zmianę ceny.

Mięso

Mimo systematycznie prowadzonych akcji przez różne osoby i organizacje, propagujące zmniejszenie konsumpcji mięs, według szacunków KE konsumpcja mięsa w UE do roku 2031 zmniejszy się jedynie o ok. 1%, do 67 kg/osobę. Zmniejszenie spożycia nie będzie dotyczyć drobiu, ale ma się zmniejszyć dynamika wzrostu spożycia z 2% rocznie w latach 2011-2021 do 0,5% rocznie w latach 2021-2031. Prognozuje się zatem wzrost spożycia drobiu z 23,5 kg/osobę do 24,8 kg/osobę. Wzrost ten jest wynikiem postrzegania przez konsumentów mięsa z drobiu jako zdrowszego. Niestety, najgorsze perspektywy są przewidywane dla trzody chlewnej. Konsumpcja wieprzowiny ma spaść z 32,5 kg/osobę w 2021 roku do 31 kg w 2031 roku. Kontynuowany ma być także trend spadkowy konsumpcji wołowiny. Spożycie wołowiny ma spaść w 2031 roku do 9,7 kg/osobę.

Prognozy KE dotyczące kształtowania się zapotrzebowania na mięso znajdują potwierdzenie w zmniejszaniu się skali produkcji zwierzęcej na świecie. W 2021 roku populacja świń w USA i Kanadzie spadła w stosunku do ubiegłego roku o 3,3% (ponad 3 mln) i wyniosła 88,3 mln szt. Jest to pierwsza redukcja od 2013 roku.

Według Urzędu Statystycznego UE (Eurostatu), pogłowie bydła w UE było w grudniu 2021 roku o 1,1% niż-

Wykres 4.

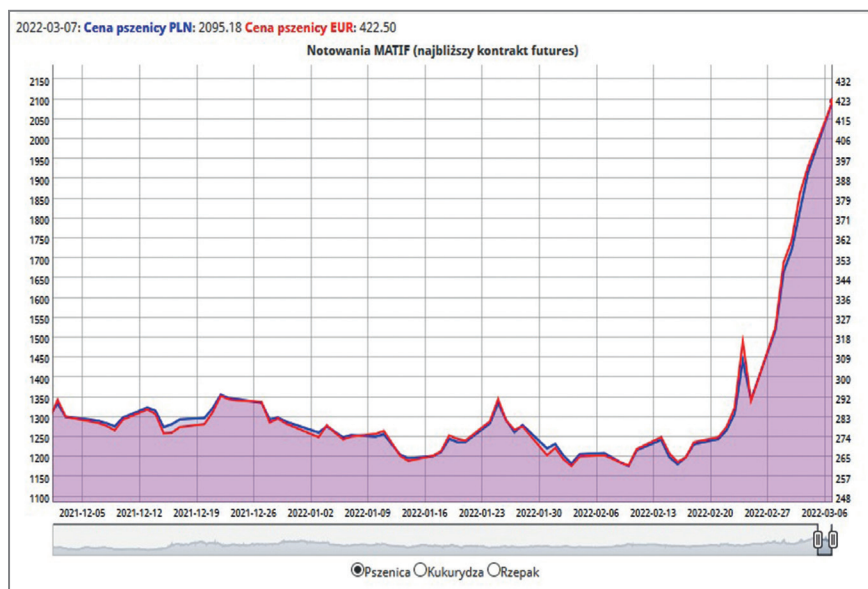

Tabela 1. Zamknięcie wtorkowej sesji na giełdowym rynku zbóż i oleistych - 12.04.2022 r.

Giełda	Godziny handlu (czas polski)	Kontrakt	Ostatnia cena	Zmiana	Zmiana %	Otwarcie	Max	Min	Wolumen	Czas (Chicago)	Giełda
Paryż	10:45-18:30	Kukurydza - czerwiec 22	334.00	+7.75	+2.38%	328.00	336.00	328.00	908	04/12/22	Paryż
		Kukurydza - listopad 22	317.25	+12.00	+3.93%	305.25	318.75	305.25	926	04/12/22	
		Pszenica - maj 22	399.25	+19.75	+5.20%	383.00	400.00	382.75	25.51	04/12/22	
		Pszenica - wrzesień 22	370.25	+12.00	+3.35%	362.25	372.25	359.75	22.07	04/12/22	
		Rzepak - maj 22	990.25	+20.25	+2.09%	975.75	991.25	972.75	4.23	04/12/22	
Winnipeg (Kanada)	2:00-20:20	Rzepak - sierpień 22	849.75	+22.25	+2.69%	835.00	851.75	831.00	4.09	04/12/22	Winnipeg
		Canola - maj 22	1,157.60	-9.30	-0.80%	1,166.90	1,173.00	1,157.10	4.41	04/12/22	
		Kukurydza - maj 22	776.2	+11.6	+1.54%	765.4	779.0	765.0	110.69	04/12/22	
		Pszenica SRW - maj 22	1103.6	+22.4	+2.08%	1077.6	1117.4	1075.0	38.87	04/12/22	
		Soja - maj 22	1670.2	+15.0	+0.91%	1658.6	1682.6	1657.0	78.43	04/12/22	
Chicago	15:30-20:20 oraz 2:00-14:45 (sesja nocna)	Śruta sojowa - maj 22	460.9	+1.8	+0.39%	460.9	468.1	459.1	43.14	04/12/22	Chicago
		Olej sojowy - maj 22	75.43	+1.13	+1.52%	74.30	75.92	74.30	35.74	04/12/22	
		EUR/USD	1.08257	-0.00578	-0.53%	1.08835	1.09030	1.08214	276.4	04/12/22	
		Ropa Brent	104.64	+6.16	+6.26%	99.35	105.60	98.90	273.95	04/12/22	
		Ropa WTI	100.60	+6.31	+6.69%	95.17	101.35	94.84	293.09	04/12/22	
Ropa, waluty		USD/PLN	4.2834	+0.0050	+0.12%	4.2785	4.2984	4.2601	208.54	04/12/22	Ropa, waluty
		EUR/PLN	4.6372	-0.0191	-0.41%	4.6565	4.6681	4.6353	95.1	04/12/22	

Andrzej Bąk - eWGT

Źródło cen: www.barchart.com

sze niż rok wcześniej (75,65 mln szt. w 27 państwach). Był to najniższy poziom od 20 lat. Najbardziej spadło pogłowie w Portugalii, na Węgrzech i w Rumuni - o ok 3% oraz we Francji i w Niemczech - odpowiednio 2,7 i 2,3%. W USA nastąpił spadek o 2%, a w Kanadzie o 0,5%.

Populacja krów mlecznych zmniejszyła się w UE o ok. 1,5% (grudzień 2021/grudzień 2020). W Polsce nastąpił spadek o 4,3% (grudzień 2021/grudzień 2020). W tym jednak przypadku spadek pogłowia jest kompensowany wzrostem wydajności mlecznej.

W Polsce najgorsza sytuacja dotyczy produkcji świń. Przewiduje się, że w najbliższych 20 latach tempo spadku spożycia wieprzowiny w Polsce będzie wynosiło 0,4% rocznie. Polacy spożywają ok. 70 kg mięsa rocznie, w tym ok. 40 kg stanowi wieprzowina, 30 kg drób i ok. 4 kg wołowina.

Na koniec stycznia 2022 roku pogłowie trzody chlewnej w Polsce spadło do 9,8 mln. szt. Było to 10% mniej niż rok wcześniej (dane ARiMR). Mamy tylko 84,5 tys. stad i 15 tys. zarejestrowanych pustych chlewni. W ostatnich 5 latach śred-

Tabela 2. Średnie ceny netto zakupu świń rzeźnych za wagę żywą w okresie od 28 marca do 3 kwietnia 2022 r.

*Daty podane w tabeli oznaczają końcowy dzień analizowanego tygodnia (poniedziałek - niedziela)

Cena (zł/kg)			
Makroregiony	03.04.2022	27.03.2022	Tygodniowa zmiana ceny (%)
Polska	6,79	6,73	0,8
Region Północny	6,78	6,66	1,7
Region Środkowo-Wschodni	6,73	6,72	0,0
Region Południowo-Wschodni	6,83	6,74	1,3
Region Zachodni	6,83	6,79	0,7

*Cena zakupu żywca wieprzowego S-P razem obliczona na podstawie cen za świnie wg masy poubojowej ciepłej (MPC) przy użyciu przelicznika GUS wynoszącego 0,78

nia liczba sztuk w stadzie wzrosła z 55 do 145 szt. W 13 tys. chlewni utrzymuje się 80% pogłównia. Gospodarstwa do 100 świń to 81% stad i tylko 14% pogłównia. Stado w Holandii jest 19 razy większe niż w Polsce, a w Dani 26 razy większe.

Na sytuację w sektorze produkcji świń w dalszym ciągu wpływa nieopanowana epidemia ASF oraz gwałtowny, szczególnie w ostatnich kilku miesiącach wzrost cen

pasz. Klasyczna analiza opłacalności mówi, że opłacalna relacja ceny trzody do ceny żyta wynosi 9:1. Relacja ta obliczona na podstawie ceny żyta z końca marca 2022 roku i ceny żywca wieprzowego z tego samego okresu (cena z Raportu ZSRiR - tabela 2) wynosi 1:6,24. Zatem do progu opłacalności jest jeszcze daleka droga. Z drugiej strony wskazane na początku artykułu uwarunkowania dotyczące rynku konsumenta nie

mogą nastrajać optymistycznie, co do możliwości znaczącej poprawy tej relacji.

Pewną dozę optymizmu, oczywiście dla producentów świń, przynoszą informacje o wzroście zainteresowania ubojni zakupem krajowego surowca, przy jednocześnie zmniejszającej się dostępności żywca. Do takiego stanu przyczynia się drogie euro, które skutecznie przeciwdziała importowi żywca i wieprzowiny do Polski. Niestety rynek jest systemem naczyń połączonych i to co dla jednego kierunku produkcji jest plusem, dla drugiego może się okazać minusem.

Jesteśmy obecnie w momencie, w którym podejmowanie decyzji dotyczących kierunków produkcji obarczone jest dużym ryzykiem. Bezsprzecznie natomiast do plusów możemy zaliczyć decyzję KE, wyrażającą zgodę na produkcję rolną na ugorach przeznaczonych na zazielenienie. Decyzja ta umożliwi uznanie gruntów ugorowanych za odrębne uprawy w ramach dywersyfikacji upraw lub za obszary proekologiczne EFA. ■